

Türkiye'nin Uluslararası Enerji Politikalarında Yeşil Seçenek - Emel Akçalı

Akdeniz'in her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de ortalama sıcaklıklar artıyor ve önümüzdeki yıllarda da artmaya devam edecek. Ayrıca, Akdeniz bölgesi dünyanın geri kalanından yüzde 20 daha hızlı ısınıyor. Bu durum, sellere, sıcak hava dalgalarına, kuraklıklara, çölleşmeye, gıda kıtlığına neden olduğu gibi, kitlesel göçlere de yol açıyor. Bu yolla bölge nüfusunun 1/3'ünün yaşamını etkilediği değerlendiriliyor.

Aynı zamanda, Türkiye gelişmekte olan bir ekonomi ve artan bir enerji ihtiyaçına sahip. Başlıca yenilenebilir enerji kaynakları biyokütle, rüzgâr, hidroelektrik, güneş, dalgalar ve jeotermal olmakla birlikte, coğrafi konumu nedeniyle de Türkiye büyük bir yenilenebilir enerji potansiyeline sahip bir ÷lke. Nitekim, Ankara'nın yenilenebilir kaynaklardan elde edilen toplam enerji kapasitesi son on yılda istikrarlı şekilde artarak 2020 yılına kadar 49.398 megavata ulaştı. Türkiye'nin yeşil enerji yatırımları da 66 milyar dolara ulaştı. Bu yenilenebilir enerji kaynaklarının Eylül 2021 itibariyle ÷lkenin toplam kurulu güç kapasitesinin yüzde 53'ünü oluşturduğu anlamına geliyor. Piyasa mantığının iklim politikası üzerindeki artan rolüne ve yenilenebilir enerji sektörleri üzerindeki devlet kontrolünün artan eğilimlerine rağmen, Türkiye'nin Paris İklim Anlaşması'na ulusal olarak belirlenmiş katkılarının 2030 yılına kadar 26 gigavat güneş ve rüzgâr enerjisi hedefine ulaşacağı söyleniyor. Fakat, bu umut verici gelişmeler yaşanırken Türkiye'nin yakın çevresinde doğal gaz bulmak ve çıkartmak için çabaları devam ediyor ve hatta bu durum zaman zaman Akdeniz'deki komşu ÷lkelerle önceden var olan gerilimleri de artırıyor.

Açık deniz hidrokarbon keşif hedeflerine rağmen, Türkiye'nin Güneydoğu Akdeniz'deki enerji diplomasisinde iklim değişikliği ve deniz koruma konularını, AB Komisyonu'nun Avrupa Yeşil Anlaşması önerisine yönelik taahhütleri nedeniyle de ele alması gerekiyor. Nisan 2021'de AB Konseyi örneğin dünyanın en büyük ekosistemleri olan ve ekonomik potansiyelini geliştirmek için iyi ekolojik ve kimyasal koşullarda olması gereken ve okyanuslarda ve denizlerde daha fazla sürdürülebilirlik ihtiyaçı olan Mavi Ekonomi kavramını vurguladı. Avrupa Konseyi ayrıca "fauna ve flora türleri için eşsiz bir çeşitlilik merkezi olan Akdeniz havzasının zengin biyolojik çeşitliliğini korumak, korumak, restore etmek ve sürdürülebilir bir şekilde kullanmak ve bitki türleri, su da dahil olmak üzere sürdürülebilir kaynak yönetiminin sağlanması ve sürdürülebilir gıda sistemlerinin güçlendirilmesi için destekleyici tedbirlerin" alınmasının önemini de altını çizdi. Mavi Ekonomi, bölgede uzun vadeli geri dönüşü olmayan sıcak çatışmalara yol açmadan önce, Akdeniz ÷lkelerini işbirliği yapmaya ve jeopolitik gerilimleri ve riskleri azaltmaya çağırıyor.

Aday ÷lke olarak Türkiye, bu nedenle 2014 yılında Ulusal Yenilenebilir Eylem Planını ve 2017 yılında Ulusal Verimlilik Eylem Planını yayınlamış ve 2023 yılına

kadar elektrik üretimde yüzde 30 oranında, ulaşımda ise yüzde 10 oranında yenilenebilir enerji kullanma hedefini benimsemişti. Fakat, yenilenebilir kaynakları bol olmasına rağmen, Türkiye'nin 2018 yılında yenilenebilir enerjilerin toplam nihai enerji tüketimi içindeki payı ancak yüzde 11,9, ulaşım sektöründeki payı da ancak yüzde 0,7 oldu. Öte yandan, yenilenebilir enerji kaynakları toplam elektrik üretiminin yüzde 44'ünü oluştururken, hidroelektrik 2021'de toplam elektrik üretiminin yüzde 29,2'sini oluşturdu. Elektrik üretimi içinde hidro olmayan yenilenebilirlerin payı 2019'da yüzde 14,7'di (rüzgâr yüzde 7,2, güneş yüzde 3,5, jeotermal yüzde 2,9 ve biyoenerji yüzde 1,1). Türkiye'deki yenilenebilir enerji gelişiminin düşük düzeyde olmasının, "devletin egemen olduğu bir enerji piyasasının aşırı politize olması ile zayıf bürokrasi, fırsatçı geliştiriciler, sınırlı sivil toplum aktivizmi ve komşu ülkelerle karmaşık ilişkiler" gibi bir dizi faktörle ilişkili olduğu iddia edilmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye'de yenilenebilir enerjiye geçiş konusunda hala umut verici gelişmeler devam ediyor. Türk mühendisler, örneğin "Yeşil Hidrojen" kullanan ve 2025'te piyasaya sürülmesi planlanan bir gemi planladılar. Gemi, güneş ve rüzgâr enerjisinin yanı sıra tarihte ilk kez yakıt olarak yeşil hidrojen kullanacak. Diğer gemilerde kullanılan ve deniz yaşamını olumsuz etkileyen asbestli maddeler bu gemide bulunmayacak. Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün 2050 standartlarının bu yeşil gemi tasarımı tarafından aşıldığı söyleniyor. Bu gemide rüzgâr enerjisi de ilk kez yenilenebilir enerji için yeni bir model olarak kullanılıyor. Ayrıca Türkiye'nin yeni geliştirilmekte olan elektrikli araç üreticisi TOGG seri üretime doğru önemli bir adım atarak, İstanbul'un güneydoğusundaki Gemlik Sanayi Merkezinde ilk elektrikli arabalarını doğrudan üretim hattından çıkardı.

Yeşil enerjiye yönelik küresel baskı ve Akdeniz bölgesindeki büyük güneş ve rüzgâr enerjisi kaynakları potansiyeli göz önüne alındığında, Türkiye ve bölgedeki komşu ülkeler Güneydoğu Akdeniz'de sınır ötesi çatışmaları önlemek için güneş ve rüzgârdan elektrik üretim teknolojileri geliştirme çabalarını artırma yoluna gitmelidirler. Türkiye, doğru siyasi irade ve elit yönelimi ile bu çabaya rahatlıkla öncülük edebilir. Bunun için Türkiye, AB ve bölge ülkeleri, neoliberal ve hibrit yeşil enerji politikalarının mevcut yeşil tasavvurları üzerindeki etkisini yeniden gözden geçirmeli, yeşil dönüşüm alanlarını demokratikleştirmeli, sadece ticari

çıkarların alanından kurtarmalı ve bu dönüşümlerden doğrudan etkilenen vatandaşları ve çevreci aktivistleri daha kapsayıcı hale getirmelidir. Böylesi bir yönelim, Güneydoğu Akdeniz ülkeleri arasında çevresel işbirliğini sağlama konusunda daha büyük bir potansiyele sahip olacak ve daha ilerici politika yönelimleri yaratacaktır.

Doç. Dr. Emel Akçalı, Kadir Has Üniversitesi

Emel Akçalı, Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Doçent olarak görev yapmaktadır. Kadir Has Üniversitesi'ne gelmeden önce İngiltere'deki Swansea Üniversitesi'nin Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde kıdemli öğretim görevlisi ve Macaristan'ın Budapeşte kentindeki Orta Avrupa Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapmıştır. Araştırma alanları; çevre jeopolitiği, eleştirel güvenlik, küresel IR teorisi, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da devlet, toplum, din, toplumsal cinsiyet ve siyaset, Batı dünyasının dışında neoliberal yönetimsellik, eleştirel gerçekçi felsefe ve Batı dışı ve alternatif jeopolitik söylemleri kapsamaktadır. "Güney Akdeniz'de Çevresel Jeopolitik: Türkiye, Mısır ve İsrail arasında iş birliği potansiyeli" konusunda Almanya'da Uygulamalı Türkiye Araştırmaları Merkezi (SWP) hibesine, Ankara'daki British Institute 2018 - 2019'un Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine katkısı, IMERA Aix Marsilya Üniversitesi İleri Araştırmalar Enstitüsü ve CEU İleri Araştırmalar Enstitülerinin dünya çapında akademisyenler için verilen burslarına Devrim sonrası Tunus'ta devlet ve toplumsal dönüşüm üzerine devam eden çalışmaları için layık görülmüştür. 2009'da l'Harmattan tarafından

yayımlanan Chypre: un enjeu géopolitique actuel (Kıbrıs, jeopolitik bir rekabet) adlı kitabın yazar, 2015'te Palgrave tarafından yayımlanan Neoliberal Yönetimsellik ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Devletin Geleceği adlı kitabın editörüdür. Akademik makaleleri bugüne kadar şu dergilerde yayımlanmıştır: Political Geography, Journal of International Relations and Development, South European Society and Politics, Security Dialogue, Environmental and Planning, Eurasian Geography and Economics, Antipode, Annals of the American Geographers, Asian Journal of Social Sciences and Geopolitics.

Bu yazıya atıf için: Emel Akçalı "Türkiye'nin Uluslararası Enerji Politikalarında Yeşil Seçenek" Panorama, Çevrimiçi Yayın, 21 Temmuz 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/07/21/ea-2/>

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

Bu görüş yazısı, 'Foreign Policy for the 21st Century; Peaceful, Equitable, and Dynamic Turkey' başlıklı proje kapsamında Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından [Uluslararası İlişkiler Konseyi](#) ve [Global Akademiye](#) sağlanan destek çerçevesinde hazırlanmıştır.

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.